HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

דאית ליה רווחא: פרשה גדולה קורין אותה בשנים בשחרית ובמוסף ובמנחה קורין על פיהן כו': איבעיא להו היכי קאמר בשחרית ובמוסף קורין אותה בספר ובמנחה קורין אותה על פה כקורין את שמע או דלמא הכי קתני בשחרית קורין אותה בספר ובמוסף ובמנחה קורין אותה על פה כקורין את שמע תא שמע דתניא בשחרית ובמוסף נכנסין לבית הכנסת וקורין כדרך שקורין כל השנה ובמנחה יחיד קורא אותה על פה אמר ר' יוסי וכי יחיד יכול לקרות דברי תורה על פה בצבור אלא א כולן נכנסין וקורין אותה על פה כקורין את שמע: כל יום שיש בו הלל אין בו מעמד כו': מה הפרש בין זה לזה הללו דברי תורה והללו דברי סופרים: זמן עצי כהנים והעם כו': ת"ר למה הוצרכו לומר זמן עצי כהנים והעם אמרו כשעלו בני הגולה לא מצאו עצים בלשכה ועמדו אלו והתנדבו משלהם וכך התנו נביאים שביניהן שאפי' לשכה מלאה עצים יהיו אלו מתנדבין משלהן שנאמר [1] והגורלות הפלנו על קרבן העצים הכהנים הלוים והעם להביא לבית אלהינו לבית אבותינו לעתים מזומנים שנה בשנה לבער על מזבח ה' אלהינו ככתוב בתורה: ועמהם כהנים ולוים וכל מי כו': תנו רבנן מה היו בני גונבי עלי ובני קוצעי קציעות אמרו פעם אחת גזרה המלכות גזירה על ישראל שלא יביאו עצים למערכה ושלא יביאו בכורים לירושלים והושיבו פרוזדאות על הדרכים כדרך שהושיב ירבעם בן נבט שלא יעלו ישראל לרגל מה עשו כשרין (א) (שבאותו הדור ויראי חטא) הביאו סלי בכורים וחיפום בקציעות ונטלום ועלי על כתפיהן וכיון שהגיעו אצל פרוזדאות אמרו להם להיכן אתם הולכין אומרין להם לעשות שני עיגולי דבילה במכתשת שלפנינו ובעלי שעל כתפינו כיון שעברו מהן עיטרום בסלים והביאום לירושלים תנא הן הן בני סלמאי הנתופתי ת"ר מה הן בני סלמאי הנתופתי אמרו פעם אחת גזרה המלכות גזירה על ישראל שלא יביאו עצים למערכה והושיבו פרוזדאות על הדרכים כדרך שהושיב ירבעם בן נבט על הדרכים שלא יעלו ישראל לרגל מה עשו יראי חטא שבאותו הדור הביאו גזיריהן ועשו סולמות והניחו על כתפיהם והלכו להם כיון שהגיעו אצלן אמרו להם להיכן אתם הולכין אמרו להם להביא גוזלות משובך שלפנינו ובסולמות שעל כתפינו כיון שעברו מהן פירקום והביאום והעלום לירושלים ועליהם ועל כיוצא בהם הוא אומר [2] זכר צדיק לברכה ועל ירבעם בן נבט וחבריו נאמר ושם רשעים ירקב: בעשרים בו בני פחת מואב בן יהודה: תנא בני פחת מואב בן יהודה הן הן בני דוד בן יהודה דברי ר' מאיר רבי יוסי אומר הן הן בני יואב בן צרויה: בעשרים באלול בני עדין בן יהודה וכו': תנו רבנן בני עדין בן יהודה הן הן בני דוד בן יהודה דברי רבי יהודה רבי יוסי אומר הן הן בני יואב בן צרויה: באחד בטבת שבו בני פרעוש שניה כו': מני מתני' לא ר' מאיר ולא רבי יהודה ולא רבי יוסי אי ר"מ ליתני שבו בני דוד בן יהודה שניה אי רבי יהודה ליתני שבו בני דוד בן יהודה שניה אי רבי יוסי ליתני שבו בני יואב בן צרויה שניה לעולם ר' יוסי ותרי תנאי אליבא דר' יוסי: באחד בטבת לא היה בו מעמד כו': אמר ליה מר קשישא בריה דרב חסדא לרב אשי

מאי

דאית ליה רווחא. שיכול לקרות מפרשה אחרת אבל הכא לית ליה רווחא דהא לא מצי למיקרי אלא בראשית ויהי רקיע: **מה הפרש בין זה לזה.** מאי שנא דקרבן עצים דחי מעמד דנעילה ומעמד דמנחה לא דחי: **הללו דברי תורה.** מנחה כדאמרי' בברכות (דף כו:) יצחק אבינו תיקן תפלת מנחה שנאמר ויצא יצחק לשוח בשדה לפנות ערב ב) ודנעילה מדברי סופרים. וצריכין חיזוק לא גרסינן[א] הכא: **עמדו אלו.** זמן דקתני במתני' אהכי הוצרכו למנות משום דהיא תקנה דעבוד להו הנך נביאים כי היכי דלא לידחינהו מאתרייהו: **פרוזדאות.** שומרים: **בכורים.** אדם נכנס לתוך שדהו ורואה אשכול שביכר תאנה שביכרה קושר עליה גמי ועושה אותה בכורים ג): **בקליעות.** תאנים יבשים כותשין אותן ועושין מהן עגולין: ה"ג **והעלי על כתפיהן.** ד) בוכיא: **במכתשת שלפנינו.** שהוא במקום אחר (א) לפני בסמוך. וזהו גונבי עלי על שם שמתגנבין מן הפרוזדאות על עסקי עלי: **הן הן בני סלמאי הנתופתי.** כעין מעשה זה עשו (ב): **הן הן בני דוד בן יהודה.** דוד מלך ישראל. ואהכי קרו ליה פחת מואב שבא מרות המואביה: **יואב בן צרויה.** שבא מרות המואביה כי צרויה אם יואב אחות דוד היתה שנאמר (דה"א ב) ואחיותיהם צרויה ואביגיל: **בני עדין הן הן בני דוד.** להכי קרי ליה בספר שמואל (ב כג) עדינו העצני ה) שבשעה שעוסק בתורה מעדן עצמו כתולעת וכשיוצא למלחמה מתקשה כעץ: **הן הן בני יואב בן צרויה.** פלוגתא היא ו) (במס' חגיגה) חד אמר עדינו העצני זה דוד ז) וחד אמר זה יואב: **ליתני שבו בני דוד שניה.** דהא קאמר ר' מאיר פחת מואב היינו דוד: **ולר' יהודה.** בני עדין היינו דוד ובמתניתין קתני בהדיא בני דוד והדר קתני בני פחת מואב דלר"מ ולר' יהודה בני עדין היינו דוד שבו שניה מיבעי ליה: **ולר' יוסי.** דאמר פחת מואב ועדין היינו יואב שבו שניה מיבעי ליה: **לעולם ר' יוסי ותרי תנאי אליבא דר' יוסי.** דמאן דאמר בני עדין בן יהודה היינו בני יואב לא סבר לה דבני פחת מואב היינו יואב ולהכי לא קתני שבו בני יואב שניה ולא סבירא ליה נמי דהן בני דוד דאם כן שבו בני דוד שניה מיבעי ליה למיתני אלא משפחה אחרת הן ומאן דאמר בני פחת מואב היינו בני יואב לא סבירא ליה דבני עדין היינו יואב אלא משפחה אחרת הן:

מאי

מה הפרש בין זה לזה. כלומר מה הפרש בין קרבן מוסף לקרבן עצים דקרבן מוסף דוחה מנחה וקרבן עצים לא דחי מנחה: **הללו** דברי תורה. מוסף ולהכי קדחי מנחה דהוי מדברי תורה אבל קרבן עצים דהוי מדברי סופרים והלכך לא דחיא אלא נעילה דהויא מדברי סופרים אבל לא דחיא מנחה דהויא מדברי תורה: **בני** פחת מואב וכו' הן הן בני דוד. ולכך נקראו בני פחת (ג) שבאו מרות המואביה: **הן** הן בני יואב בן צרויה. פירוש דצרויה היתה ח) אחות דוד כדכתיב (דה"א ב) ואחיותיהם צרויה והם באים מזרע רות המואביה: **אי** ר"מ. דקאמר בני פחת מואב בן יהודה הן הן בני דוד בן יהודה ליתני במתניתין כי קאמר בעשרים כו' בני פחת מואב בן יהודה היה ה"ל למיתני בני דוד בן יהודה שבו שניה כמו שאומר שבו בני פרעוש שניה אי ר' יהודה דקאמר בני עדין בן יהודה הן הן בני דוד בן יהודה ליתני שבו בני דוד בן יהודה שניה אי ר' יוסי ליתני שבו בני יואב שניה ומשני תרי תנאי ואליבא דר' יוסי וקשיא אמאי לא מוקי אליבא דר"מ ותרי תנאי אליבא דר"מ שהרי טפי יש לן לאוקמא כר"מ דסתמא דמתני' כר' מאיר ונראה לי דלהכי מוקי לה כרבי יוסי משום דרבי יוסי נימוקו עמו ומסתברא כוותיה בכל מקום ואפילו מחביריו:

ויוס

מסורת הש"ס

א) [נ"ל ויראי חטא שבאותו הדור], ב) [בראשית כד], ג) [ביכורים פ"ג מ"א], ד) [נ"ל בוכנא], ה) [מו"ק טז:], ו) במו"ק טז: כל"ל, ז) [לא נמצא שם דחד אמר זה יואב ובתיקוני כלי שרת תקנתי על נכון], ח) נ"ל בת ישי,

◆

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה במכתשת כו' במקום אחר לפנינו בסמוך: (ב) ד"ה הן הן כו' עשו בסמוך הס"ד: (ג) תוס' ד"ה בני כו' נקראו בני פחת מואב שבאו מרות:

◆

הגהות הגר"א

[א] רש"י ד"ה הללו. וצריכין חיזוק ל"ג. נ"ב אבל הגאונים גרסי וערע"ב:

◆

עין משפט נר מצוה

יח א מיי' פ"ו מהל' כלי המקדש הל' ז:

◆

תורה אור השלם

1. וְהַגּוֹרָלוֹת הִפַּלְנוּ עַל קָרְבַּן הָעֵצִים הַכֹּהֲנִים הַלְוִיִּם וְהָעָם לְהָבִיא לְבֵית אֱלֹהֵינוּ לְבֵית אֲבֹתֵינוּ לְעִתִּים מְזֻמָּנִים שָׁנָה בְשָׁנָה לְבַעֵר עַל מִזְבַּח יְיָ אֱלֹהֵינוּ כַּכָּתוּב בַּתּוֹרָה: נחמיה י לה
2. זֵכֶר צַדִּיק לִבְרָכָה וְשֵׁם רְשָׁעִים יִרְקָב: משלי י ז

◆

רבינו גרשום

דאית ביה רווחא. שיכול לקרות פסוק אחד מפרשה אחרת, אבל [הכא] דלא מצי למקרי מפרשה אחרת דאית לה למיקרא למחר, או דולג או פסוק. **ובמנחה קורין על פיהן.** מה שקורין שחרית בספר כדרך שקורין כל השנה בספר. **ערב שבת במנחה לא היו נכנסין.** לקרות בפה, לפי שהן עוסקין לכבוד שבת לטרוח בסעודת שבת. והאי דקתני בששי ותצא [תוצא] וגו', היינו בשחרית בספר. **אין בו מעמד שחרית.** כלומר, אין קורין מה שקורין במעמדות לפי שעוסקין בהלל. **קרבן מוסף אין בו נעילה.** כלומר שיש בו קרבן מוסף אין בו תפלת נעילה, ואין קורין במעמדות לפי שעוסקין בקרבן, וקסבר דתפלת נעילה קודם לתפלת מנחה, ולפי שתפלת מוסף עד הערב עוסקין במוסף בשעת נעילה. **קרבן עצים אין במנחה.** כלומר ביום שמביאין קרבן עצים אין קורין במעמדות במנחה, לפי שעוסקין בקרבן עצים. **קרבן מוסף אין במנחה.** כלומר מנחה קודם לנעילה, ובשעת מנחה עוסקין במוסף ואין פנאי לקרות במעמדות. **מה הפרש בין זה לזה.** כלומר מ"ש דמוסף דוחה מנחה ואין דוחה נעילה, וקרבן עצים דוחה אפי' נעילה. **הללו.** קרבן מוסף, דברי תורה, ואין צריכין חיזוק, ואין צריך שיהא דוחה אלא מנחה שסמוך לו, אבל קרבן עצים שהן מדברי סופרים וצריכין חיזוק, לפיכך עשו בו חיזוק שדוחה אפי' נעילה שאינו סמוך לו. **ועמהן.** עם זתוא שהוא אחרון, **כהנים ולוים וכל מי שטעה שבטו.** שאינו יודע מאיזה שבט הוא. **שבו בני פרעוש שניה.** הן הולכין פעם שניה להביא עצים. **באחד בטבת לא היה בו מעמד.** כל היום, שהיה בו הלל בשחרית וקרבן מוסף במנחה וקרבן עצים בנעילה. **למה הוצרכו.** לקבוע הני זמנים להביא עצים למערכה. **פרדסאות.** ממונים. **בקציעות.** של דבילה. **עיטרום בסלים.** כמצוה, דכתיב ונתת בטנא. **פרקום והביאום.** עצים של סולמות לירושלים לקרבן עצים. **בני פחת מואב.** הן בני דוד, ולהכי קרי ליה מואב, משום דאתי מרות המואביה. **הן בני יואב.** דאתי נמי ממואב, מאמו. **הן בני דוד.** ועל שם עדינו העצני קרי ליה בני עדין. **הן בני יואב.** ועל שם דוד שהיה ראש משפחותם, קרי להו בני עדין על שם דוד. **אי ר"מ ליתני נמי שבו בני דוד שניה.** דר"מ קאמר הני פחת מואב הן בני דוד, כיון דתרוייהו קתני להו במתניתין, כדתני בני דוד איבעי להו למיתני שבו שניה, דכבר קתני דבאו פעם ראשונה, דקתני באו בני פחת מואב. **אי ר' יהודה ליתני שבו בני דוד שניה.** נמי, דהא תני במתניתין שתי פעמים בני דוד, דר' יהודה אמר דבני עדין הן בני דוד. **אי ר' יוסי ליתני שבו בני יואב שניה. תרי תנאי אליבא דר' יוסי.** דהאי תנא דאמר אליבא דר' יוסי בני פחת מואב הני בני יואב, לא אמר דר' יוסי אמר בני עדין הן בני יואב, ומאן דאמר אליבא דר' יוסי בני עדין הן בני יואב, לא אמר דר' יוסי אמר בני פחת מואב הן בני יואב, ולא תני במתניתין בני יואב אלא פעם אחת, להכי לא קתני שבו בני יואב שניה.

◆

רבינו חננאל

פי' בשחרית במוסף כו'. תנא בשחרית ובמוסף נכנסין בכנסת וקורא בתורה בצבור. ערב שבת לא היו נכנסין מפני כבוד השבת. **מתני'. כל יום שיש בו הלל,** ואין בו מוסף, כגון חנוכה וכיוצא בו, לא היה בו בשחרית. כלומר, לא היה בו מעמד, לא היו אנשי מעמד נכנסין בכנסת וקורין פרשיותיהן בשחרית. וכל יום שיש בו קרבן מוסף, כגון ראש חדש וחולו של מועד, אין בו לאנשי מעמד קריאה במנחה. כל יום שיש בו קרבן עצים, כגון אלו ט' ימים שאנו עתידין לפרשם, כדתנן זמן עצי הכהנים והעם תשעה, אין לאנשי המעמד תפלה בנעילה. אמר בן עזאי משום ר' יהושע, כל יום שיש בו קרבן מוסף אין מעמד א) בנעילה, קרבן עצים אין במנחה. ואמרינן, מה הפרש בין זה לזה. ופרקינן, הללו דברי תורה, כלומר הימים שיש בהן קרבן מוסף כגון ראש חדש וחולו של מועד מן התורה אסורין בתענית, ואין צריכין [חיזוק] אלא דוחין המעמד שבנעילה, ואע"פ שאינה תדירה ואינו דבר ידוע. אבל זמן עצי הכהנים שהוא אסור בתענית מדרבנן, צריך חיזוק, לפיכך אין מעמד המנחה שהוא תדיר והוא ידוע, וכיון שרואין כי דוחה את המנחה נוהגין בו יום טוב, כדתניא [במגלת תענית] ואלו ימים זמן עצי הכהנים והעם אסורין בהספד ובתענית. **תנו רבנן** למה הוזכרו זמן עצי הכהנים והעם להמנות כשעלו ישראל מן הגולה לא מצאו עצים למערכה ועמדו אלו והתנדבו משלהם. פי' גונבין עלי וקוצעי קציעות, גונבין דעת יושבי פרדסיאות באמרם להם כי התאנים הבכורות הללו אנו הולכים בהן לכתוש במכתש שלפנינו ובעלי שעל כתפינו לעשותן קציעה של דבילה. פי' עלי, יד המכתש כדכתיב אם תכתוש את האויל במכתש בתוך הריפות בעלי. דברים פשוטים הם. תנא, לפי שמסרו עצמן על המצות נזכרין לברכה, כדכתיב זכר צדיק לברכה. **זמן עצי הכהנים והעם (כ)תשעה באחד בניסן בני ארח בן יהודה כו'.** מני מתני' אינה לר' מאיר דאמר בני פחת מואב הן הן בני דוד בן יהודה, דאי ר' מאיר היא, כיון שהקריבו בני דוד בן יהודה (כ"ג) [כ'] בתמוז ובאו בני פחת מואב להקריב בכ' באב, היה לו לומר אם בני פחת מואב הן בני דוד בן יהודה, שבו בני פחת מואב שנייה, כמו שאמר שבו בני פרעוש שנייה. אי מתני' ר' יהודה היא, כיון דאמר בני עדיין בן יהודה הן בני דוד בן יהודה, היה לו לומר שבו בני עדיין בן יהודה שנייה. אי ר' יוסי, כיון דאמר בני (דוד) [פחת מואב] בן יהודה בני יואב בן צרויה הן, ובני עדיין הן הן בני יואב בן צרויה, היה לו לומר שבו בני עדיין שניה. ואוקמיה לר' יוסי, ותרי תנאי אליבא דר' יוסי. **באחד בטבת לא היה בו מעמד.** מפני שיש בו הלל, שהוא חנוכה, והלל דוחה מעמד של שחרית. ויש בו קרבן מוסף של ראש חדש שדוחה מעמד של נעילה וכן של מוסף, דבהדיא תנינן באחד בטבת לא היה בו מעמד כלל והוא זמן קרבן עצים, דתנן באחד בטבת שבו בני פרעוש שנייה, וקרבן עצים דוחה מעמד דמנחה.

א) כן היתה גרסת רבינו להיפך מגרסא שלנו במתני' בדברי ר"ע ול"ע.